

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ДИНАМІКА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: СТАТИСТИЧНЕ ТА СОЦІОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Каланча Інга Георгіївна,

канд. юрид. наук,

прокурор Київської місцевої прокуратури № 2,
Україна, м. Київ

e-mail: inga.kalancha@gmail.com

ORCID 0000-0002-5246-7337

Висвітлено результати статистичних і соціологічних спостережень застосування практики Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) під час кримінального провадження в Україні. Обґрунтовано пропозиції щодо застосування національним судом гіперпосилання на рішення ЄСПЛ до бази даних ЄСПЛ «HUDOC» при застосуванні практики ЄСПЛ у національному судовому рішенні, створення у функціоналі ЄДРСР додаткового фільтру для пошуку практики ЄСПЛ, а також створення порталу дистанційного навчання для постійного вивчення правниками практики ЄСПЛ.

Ключові слова: кримінальний процес; Україна; практика Європейського суду з прав людини; застосування; тенденції; динаміка; статистичне спостереження; опитування.

Постановка проблеми. З упровадженням у 2012 р. чинного Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) практика Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) знайшла належне нормативне регулювання у галузевому кодифікованому акті й подальше застосування під час кримінального провадження. Науковці та практики досі сперечаються щодо ролі правових актів ЄСПЛ в кримінальному процесі України, однак факт її масового застосування – беззаперечний, а вплив на кримінальний процес України щодо забезпечення верховенства права (ч. 2 ст. 8 КПК України) та законності (ч. 5 ст. 9 КПК України) [1, с. 1] – очевидний. Триваюче реформування кримінальної юстиції України потребує комплексного розуміння стану застосування практики ЄСПЛ під час кримінального провадження, що актуалізує дослідження його тенденцій і

динаміки, а також з'ясування сучасного стану правозастосування у даній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій ілюструє значний інтерес науковців до практики ЄСПЛ, різні аспекти застосування якої в кримінальному процесі України вивчали Л. П. Брич (L. P. Brych) [3], Т. Є. Кагановська і І. А. Пахомова (Т. Ye. Kahanovska & I. A. Pakhomova) [6], Р. В. Кимлик (R. V. Kymlyk) [7], Т. І. Фулей (Т. I. Fulei) [10], О. Г. Яновська (O. H. Yanovska) [11] та інші вчені. Також варто відзначити дослідження Української Гельсінської спілки з прав людини [12], присвячені встановленню релевантності (нерелевантності) застосування практики ЄСПЛ національними судами. Водночас поза увагою науковців залишились загальні тенденції застосування практики ЄСПЛ під час кримінального провадження.

Метою статті є встановлення тенденцій і динаміки застосування національними судами практики ЄСПЛ під час кримінального провадження та з'ясування сучасного стану правозастосування у даній сфері.

Методологія дослідження. У ході дослідження автором застосовано такі інструменти фундаментальної загальнонаукової методології – аналізу, синтезу, індукції, дедукції, узагальнення та системний метод; методи юридичної науки – формально-юридичний, порівняльно-правовий; соціології – аналіз документів, анкетне опитування; статистики – перевірка, систематизація, групування, обробка, графо-аналітичний методи; міждисциплінарні методи пізнання – герменевтичний, кібернетичний та синергетичний. Крім того, використано комп'ютерні технології обробки статистичних даних. Емпіричну складову дослідження становлять результати статистичного та соціологічного спостережень.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення мети дослідження автором проведено статистичне спостереження – *Моніторинг відомостей Єдиного державного реєстр судових рішень щодо стану застосування національними судами практики ЄСПЛ під час кримінального провадження за період з 2010 р. по I півріччя 2020 р.* (далі – Моніторинг*). Дане статистичне спостереження

організовано відповідно до профільної методології [9, с. 37–101; 5, с. 34–77] та включає такі етапи: проектування спостереження; підготовка спостереження; проведення спостереження (збір первинного матеріалу, зведення та групування даних; узагальнення та аналіз даних); контроль одержаних даних.

Під час проектування спостереження визначено: об'єкт спостереження – рішення національних судів у кримінальному судочинстві; організаційну форму проведення – спеціалізована звітність; спосіб статистичного спостереження – документальний.

Метою статистичного спостереження є встановлення кількісних показників застосування національними судами практики ЄСПЛ під час кримінального провадження: за період з 2010 р. по I півріччя 2020 р. – загальні та за судовими інстанціями, за період з 2015 р. по I півріччя 2020 р. – за видами судових рішень, за I півріччя 2020 р. – за територіальними одиницями.

Джерелом інформації для статистичного спостереження обрано Єдиний державний реєстр судових рішень (далі – ЄДРСР) з огляду на його офіційність (функціонує відповідно до Закону України «Про доступ до судових рішень» від 22.12.2005 р. [2, с. 1]), методологічну релевантність, змістовність та унікальність (відсутність альтернативних інформаційних джерел, що відображають досліджувані характеристики об'єкта спостереження).

На етапі підготовки спостереження визначено: місце проведення спостереження – кіберпростір; інструменти спостереження – функціонал веб-сайту ЄДРСР, засоби табличного процесора MS Excel; часовий проміжок, що охоплює спостереження – період з 2010 р. по I півріччя 2020 р. розподілений за роками.

Критеріями спостереження встановлено: а) часові (за роками) та видові (за судовими інстанціями, видами рішень, територіальними одиницями) параметри; б) лінгвістичні конструкції, що свідчать про застосування практики ЄСПЛ (ключові слова), встановлені за результатами опрацювання близько ста рішень

національних судів у яких застосовано практику ЄСПЛ: «практика ЄСПЛ», «ЄСПЛ у справі», «Європейського суду з прав людини у справі», «ЄСПЛ у рішенні» та «Європейський суд з прав людини у рішенні».

Також на етапі підготовки статистичного спостереження розроблено статистичні таблиці для внесення первинних показників та проведено пробне спостереження для тестування дієвості інструментів Моніторингу*.

Під час проведення спостереження:

– зібрано первинний матеріал шляхом: а) встановлення загальної кількості судових рішень, облікованих в ЄДРСР за період статистичного спостереження, шляхом автоматизованого фільтрування відомостей ЄДРСР за допомогою пошукового інструментарію, представленого на веб-ресурсі відповідної інформаційної системи [13] (встановлення часових та видових параметрів за критеріями спостереження); б) встановлення кількості судових рішень, в яких застосовано практику ЄСПЛ, шляхом внесення додаткового пошукового запиту у формі системи альтернативних лінгвістичних конструкцій (ключових слів): пошуковий запит ««практика ЄСПЛ» OR «ЄСПЛ у справі» OR «Європейського суду з прав людини у справі» OR «ЄСПЛ у рішенні» OR «Європейський суд з прав людини у рішенні»; в) арифметичний та логічний контроль одержаних даних;

– здійснено зведення та групування отриманих даних, що включає: а) групування за періодами статистичного спостереження; б) підрахунок результатів по групах та в цілому; в) відображення отриманих кількісних показників у формі таблиць (не публікуються з огляду на їх значні розміри та обмежений обсяг даної статті);

– узагальнено та проаналізовано отримані дані, що включає такі процеси: а) статистична обробка отриманих даних та розрахунок статистичних параметрів (за допомогою засобів табличного процесора MS Excel автоматизовано визначення частки судових рішень, в яких застосовано практику ЄСПЛ (у % від

загальної кількості судових рішень, облікованих в ЄДРСР за період статистичного спостереження); б) контроль кількісних показників (вивчення змісту окремих груп судових рішень з наступним корегуванням кількісних показників); в) візуалізація даних у формі графіків (з метою наочного відображення досліджуваних тенденцій).

При оцінці результатів Моніторингу* варто врахувати, що отримані результати відображають частку судових рішень, в яких застосовано практику ЄСПЛ (у % від загальної кількості судових рішень). Водночас у загальному масиві судових рішень є такі їх категорії, що мають виключно технічний характер (забезпечують фіксацію процесуальної процедури) і відтак не передбачають застосування практики ЄСПЛ. Таким чином, отримані кількісні показники не можна автоматично трансформувати в якісні щодо забезпечення верховенства права та законності під час кримінального провадження, однак вони якісно відображають досліджувані тенденції та динаміку.

Моніторинг* ілюструє стабільно зростаючу тенденцію застосування практики ЄСПЛ у кримінальному процесі України: у понад 20 разів з 2014 р. (0,1 %) по 2020 р. (2,24 %). У судах першої та апеляційної інстанцій з кожним роком спостерігаються тенденція до зростання з плавною динамікою, в суді касаційної інстанції – загальна тенденція до зростання з неоднорідною динамікою. Найвищі показники щодо частки застосування практики ЄСПЛ під час кримінального провадження ілюструють суди апеляційної інстанції (рис. 1).

Аналіз застосування практики ЄСПЛ за видами рішень (рис. 2) свідчить, що найвищі показники застосування має окрема думка, при чому в судах усіх інстанцій. Також у вироків практика ЄСПЛ частіше застосовується, порівняно з постановами чи ухвалами, що найяскравіше проявляється в судах апеляційної інстанції.

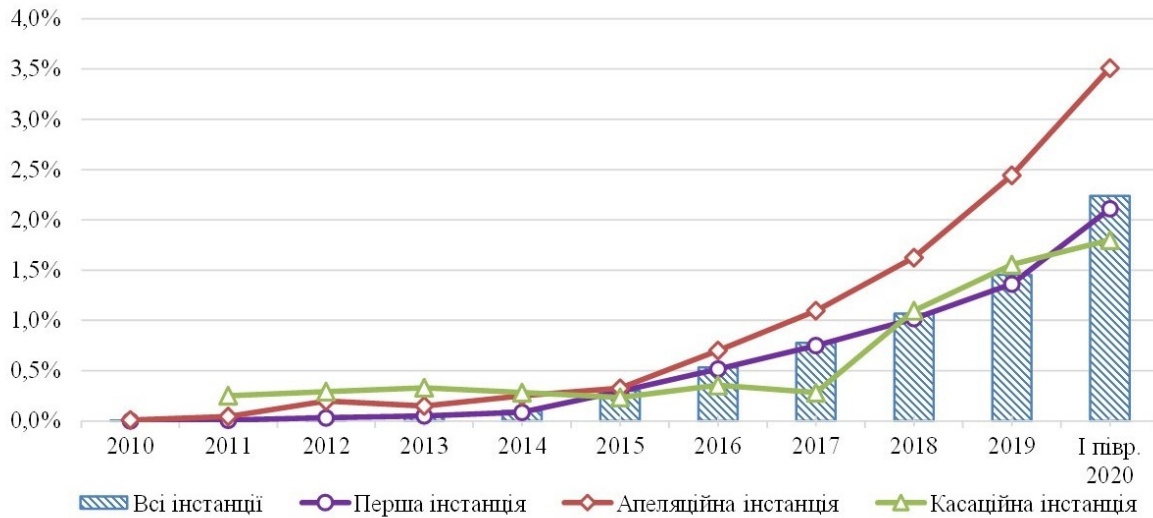

Рис. 1. Динаміка застосування національними судами практики ЄСПЛ під час кримінального провадження протягом 2010 р. – I півріччя 2020 р. (за інстанціями)

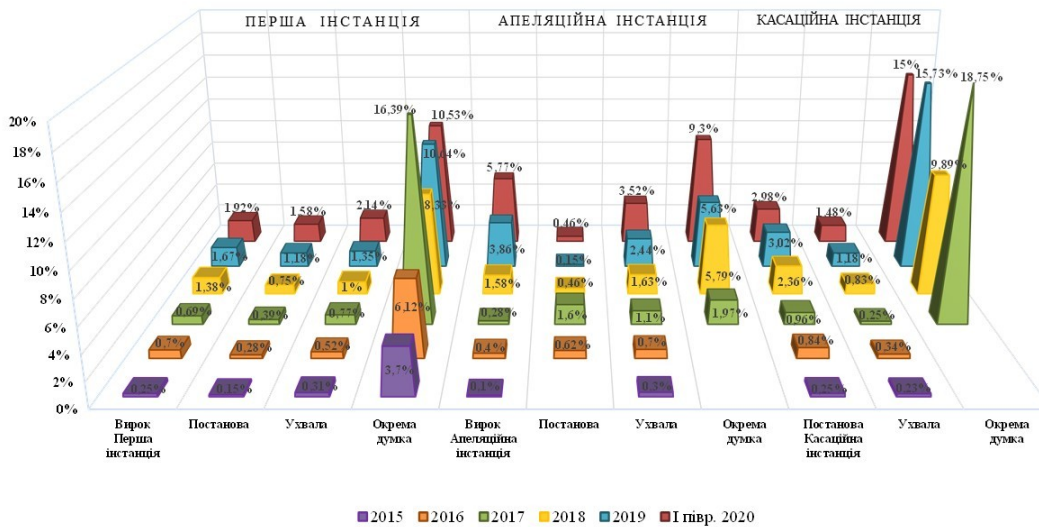

Рис. 2. Динаміка застосування судами (за інстанціями) практики ЄСПЛ під час кримінального провадження протягом 2015 р. – I півріччя 2020 р. (показники за видами рішень, %)

Результати Моніторингу* за територіальними одиницями (рис. 3) ілюструють різницю у показниках застосування судами першої та апеляційної інстанції практики ЄСПЛ під час кримінального провадження протягом I півріччя 2020 р. у 5, а подекуди й у 8 разів між різними областями України. Найвищі показники застосування судами першої інстанції практики ЄСПЛ під час кримінального провадження ілюструють: Харківська область (5,8 %), місто Київ (5,7 %), Кіровоградська (5,3 %), Івано-Франківська (5 %) та Запорізька (4,7 %) області; судами апеляційної інстанції: Кіровоградська (16 %), Одеська (15,8 %), Харківська (11,9 %), Закарпатська (9,8 %) та Луганська (9,6 %) області. Водночас в окремих областях відповідні показники дуже різняться: судами першої інстанції – на рівні 1 %, апеляційної інстанції – 2 %. Така різниця викликає занепокоєння та зумовлює необхідність вжиття Державною судовою адміністрацією України та Національною школою суддів України організаційних і навчальних заходів у даному напрямку, проведення подальших, зокрема внутрішньовідомчих, досліджень та моніторингу.

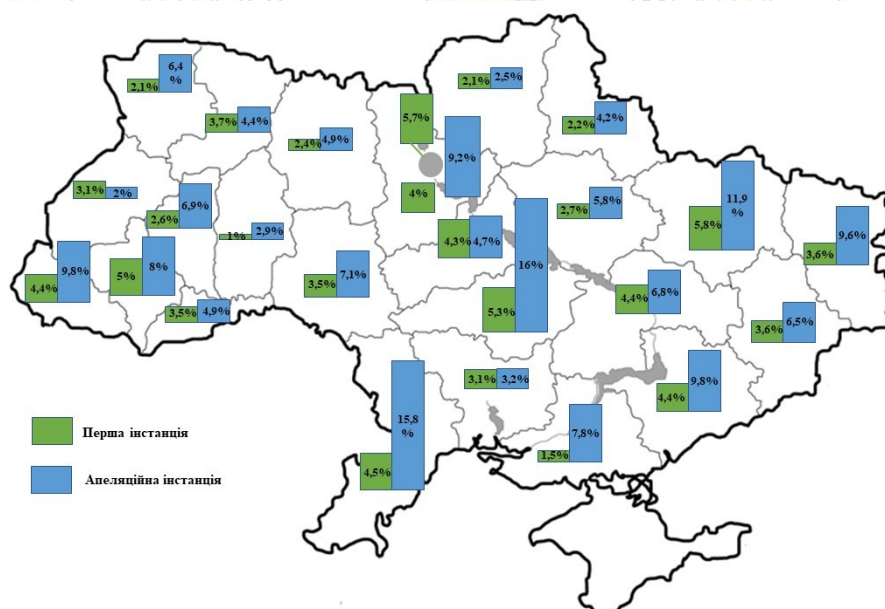

Рис. 3. Стан застосування судами першої та апеляційної інстанції практики ЄСПЛ під час кримінального провадження протягом I півріччя 2020 р. (показники за територіальними одиницями, %)

Загалом спостерігається стійка тенденція до поступового збільшення застосування практики ЄСПЛ під час кримінального провадження. Однак з огляду на досить низьку частку судових рішень кримінального судочинства, в яких застосовано практику ЄСПЛ (2,24 % у I півріччі 2020 р.), пропонується розробка порталу дистанційного навчання для запровадження практики постійного вивчення правниками практики ЄСПЛ.

За результатами Моніторингу* також зроблено низку методологічних висновків. Запропонована автором методологія проведення Моніторингу* дозволяє здійснювати контекстний пошук у масиві неструктурованих даних та отримати інформацію за специфічними питаннями, відтак може застосовуватися для обробки текстів судових рішень в ЄДРСР та текстів фабул в Єдиному реєстрі досудових розслідувань. З огляду на значний інтерес до практики ЄСПЛ та потребу систематичного моніторингу судових рішень з даного питання доцільно вдосконалити функціонал судових інформаційних систем для забезпечення відповідних завдань. Зокрема, пропонується вдосконалити функціонал ЄДРСР шляхом створення додаткового фільтру з пошуку даних щодо застосування національними судами практики ЄСПЛ, а також запровадити вимогу щодо обов'язкового застосування національним судом гіперпосилання на рішення ЄСПЛ до бази даних ЄСПЛ «HUDOC» при застосуванні практики ЄСПЛ у судовому рішенні. Реалізація вказаних пропозицій суттєво полегшить проведення емпіричних досліджень щодо застосування практики ЄСПЛ порівняно з використаним під час Моніторингу* алгоритмом, що є досить складним і трудомістким.

З метою отримання додаткових відомостей від суб'єктів кримінального провадження (прокурорів, адвокатів, суддів тощо) про тенденції застосування практики ЄСПЛ під час кримінального провадження, сучасний стан правозастосування у даній сфері та з'ясування ставлення суб'єктів кримінального провадження та науковців до висловлених вище пропозицій, автором проведено

соціологічне дослідження – *Опитування експертного середовища щодо застосування практики ЄСПЛ під час кримінального провадження* (далі – Опитування*).

Соціологічне дослідження організовано відповідно до профільної методології [4, с. 36–44, 67–72; 8, с. 274–281] за такими організаційно-технічними етапами: 1) підготовка дослідження; 2) збір даних; 3) опрацювання відповідей (систематизація, контроль); 4) аналіз результатів, формулювання висновків і пропозицій.

Під час *підготовки дослідження* визначено: *вид дослідження* – конкретно-соціологічне соціально-правове моніторингове загальнонаціональне дослідження; *метод збору соціологічної інформації* – опитування; *мету дослідження* – встановлення показників застосування практики ЄСПЛ суб'єктами кримінального процесу та науковцями, їх ставлення до пропозицій автора щодо вдосконалення за досліджуваним напрямом; *категорії респондентів* – адвокати, прокурори, судді, помічник суддів, науковці; *місце проведення* – кіберпростір; *інструменти опитування* – Google Forms (додаток для адміністрування опитувань, який входить в офісний набір Google Drive); *період опитування* – з 01.08 по 31.08.2020 р.

Збір даних реалізовано шляхом адміністрування опитування в додатку Google Forms (з автоматичною електронною фіксацією відповідей респондентів та наступним формуванням електронних таблиць). Розповсюдження опитування здійснювалось шляхом публікації у соціальних медіа, розсилки на електронні адреси потенційних респондентів тощо.

Під час *опрацювання відповідей* здійснено: а) систематизацію та контроль отриманих даних (зовнішній та арифметичний контроль – автоматично за допомогою налаштувань Google Forms; логічний контроль – встановлення логічної відповідності відповідей на уточнюючі питання відповідям на взаємопов'язані загальні питання), виключення елементів, що містять логічні помилки; б) контроль репрезентативності статистичної вибірки щодо категорій

респондентів за територіальним (охоплення понад 2/3 регіонів) та віковим (охоплення всіх категорій за стажем юридичної практики) критеріями.

За результатами Опитування* отримано відповіді від 393 респондентів; за результатами логічного контролю виключено три відповіді. Репрезентативну вибірку для формування статистично вірогідних результатів (охоплює 2/3 регіонів та всі вікові групи) встановлено щодо 364 респондентів, зокрема: 99 прокурорів, 104 адвокатів, 69 суддів, 33 помічників суддів та 59 науковці. Інші відповіді (26) визнано нерелевантними й вони не враховуватимуться при аналізі отриманих даних. Географія опитування (тут і далі – за релевантними відповідями) охопила 24 області України та місто Київ а також рівномірно залучила всі вікові групи.

Аналіз результатів Опитування* ілюструє високі показники застосування учасниками кримінального провадження практики ЄСПЛ. 89 % опитаних (328 респондентів) вказують про застосування практики ЄСПЛ у своїй професійній діяльності під час кримінального провадження, зокрема: прокурори – 71 % від всіх опитаних прокурорів (70 респондентів); адвокати – 93 % (97); судді – 100 % (69); помічники суддів – 100 % (33). Також всі опитані науковці (59) зазначають про використання практики ЄСПЛ під час наукових досліджень кримінального процесу України (Рис. 4). Для оцінки якісних характеристик з досліджуваної теми аналізуватимуться відповіді цієї частини респондентів (328).

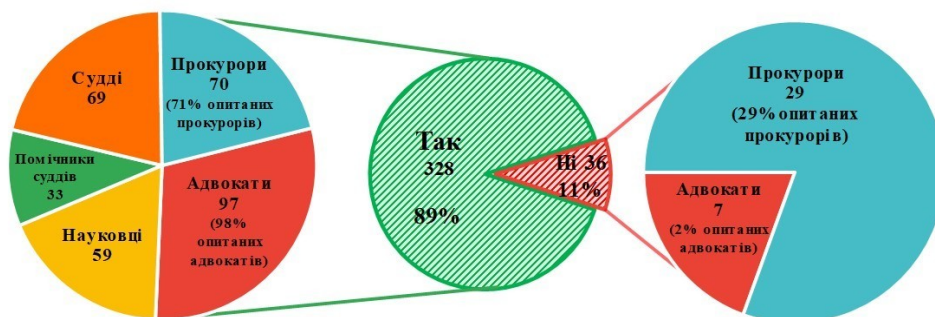

Рис. 4. Використання респондентами практики ЄСПЛ у професійній діяльності під час кримінального провадження

Формулювання висновків і пропозицій. Серед наведених даних (рис. 4) необхідно звернути увагу на використання лише 71 % прокурорів практики ЄСПЛ під час кримінального провадження, що вбачається негативною тенденцією та викликає об’єктивне занепокоєння, а відтак потребує вжиття Офісом генерального прокурора та Тренінговим центром прокурорів України додаткових організаційних і навчальних заходів у даному напрямку, проведення подальших, зокрема внутрішньовідомчих, досліджень і моніторингу.

Частота використання респондентами практики ЄСПЛ під час кримінального провадження (за відповідями респондентів візуалізовано на рис. 5) у середньому становить 36,8 %, зокрема: адвокатами – 56,9 %; науковцями – 34,8 %; помічниками суддів – 29,5 %; прокурорами – 24 %; суддями – 20,4 %.

Високі показники використання адвокатами практики ЄСПЛ вказують на її визнання ефективним інструментом захисту прав і свобод людини під час кримінального провадження.

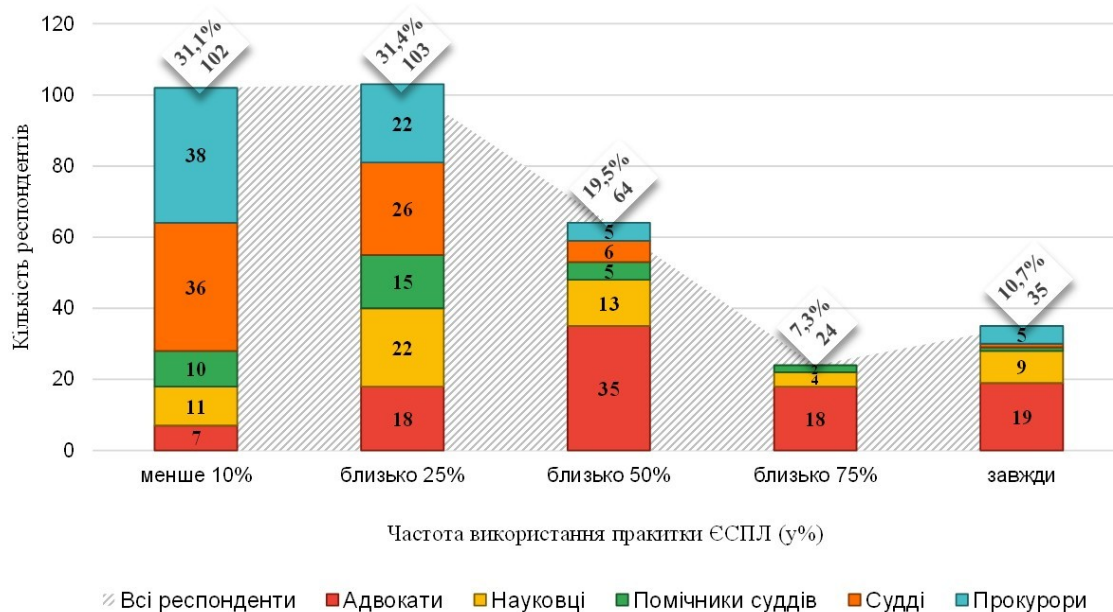

Рис. 5. Частота використання респондентами практики ЄСПЛ під час кримінального провадження

На різних стадіях кримінального провадження частота використання респондентами практики ЄСПЛ відрізняється: про її використання під час судового розгляду в суді першої інстанції вказують 74 % (242) опитаних, під час досудового розслідування – 52 % (172), судового розгляду в суді апеляційної інстанції – 42 % (137), судового розгляду в суді касаційної інстанції – 25 % (83), під час виконання судових рішень – 5 % (18). Такі результати корелюються із загальною тенденцією щодо завершення значної частини кримінальних проваджень саме під час досудового розслідування та судового розгляду в суді першої інстанції.

Для пошуку рішень ЄСПЛ респонденти використовують інформаційні ресурси, що складають наступний рейтинг: веб-сайт Міністерства юстиції України – 67 % (221); ЄДРСР – 61 % (201); судові аналітичні огляди – 55 % (181); база даних ЄСПЛ «HUDOC» – 42 % (138); наукові публікації – 37 % (122); аналітичні огляди адвокатів та адвокатських об'єднань – 30 % (100); відомчі інформаційні листи правоохоронних органів – 16 % (54); Інформаційно-правова система «Прецедент»® – 8 % (25). Оскільки веб-сайт Міністерства юстиції України та ЄДРСР є основними такими ресурсами, їх технічна модернізація щодо удосконалення можливостей з пошуку та аналізу практики ЄСПЛ вбачається найбільш ефективною. В даному випадку варто вказати на об'єктивно незручний функціонал веб-сайту Міністерства юстиції України [14], з огляду на відображення неструктурованих електронних даних різних форматів та відсутність можливості контекстного пошуку, що ускладнює його використання.

Результати Опитування* свідчать, що респонденти вивчають рішення ЄСПЛ переважно українською мовою, зокрема 93 % (306) опитаних зазначають про використання українського перекладу, здійсненого Міністерством юстиції України, 69 % (226) респондентів вказують про використання неофіційного перекладу українською мовою з аналітичних оглядів та досліджень. Також 35 % (114) опитаних використовують російську мову (неофіційний переклад в

аналітичних оглядах та дослідженнях), а 28 % (92) – французьку або англійську мови (оригінал рішення). При цьому лише 32,6 % респондентів вважають достатніми зусилля держави щодо забезпечення перекладу рішень ЄСПЛ українською мовою, 67,4 % – ні. Високий попит суб'єктів кримінального провадження на офіційний переклад рішень ЄСПЛ українською мовою у поєднанні з досить низькою оцінкою респондентами зусиль держави в цьому напрямку вказують на доцільність вжиття Міністерством юстиції України додаткових заходів щодо перекладу рішень ЄСПЛ українською мовою.

Останній блок анкети Опитування* спрямований на встановлення думок респондентів щодо ідей, запропонованих автором за результатами Моніторингу*. На підтримку досить сміливої ідеї щодо запровадження вимоги обов'язкового застосування національним судом гіперпосилання на рішення ЄСПЛ до бази даних ЄСПЛ «HUDOC» при застосуванні практики ЄСПЛ у судовому рішенні висловлюються 67,1 % опитаних, 18,9 % – не підтримують, 14 % опитаним важко відповісти на це питання. Водночас серед суддів дану пропозицію підтримують лише 24,6 % респондентів. Досить висока загальна підтримка цієї ідеї вказує на актуальність встановлення зв'язку між текстом судового рішення національного суду в якому застосовано практику ЄСПЛ (вказано на певне рішення ЄСПЛ) та офіційним текстом останнього. Таке технічне вдосконалення можна також розглядати як механізм підвищення релевантності застосування практики ЄСПЛ.

Також 87,5 % респондентів підтримують ідею створення в функціоналі ЄДРСР додаткового фільтру для пошуку практики ЄСПЛ (7,9 % – не підтримують, важко відповісти на це питання 4,6 % опитаних), що вказує на необхідність технічного вдосконалення ЄДРСР в даному напрямі.

Ідею створення порталу дистанційного навчання для постійного вивчення правниками практики ЄСПЛ підтримують 89 % опитаних, не підтримують – 5,2 %, 5,8 % респондентів важко відповісти на це питання. Реалізація цієї ідеї потребує співпраці Міністерства юстиції України, Тренінгового центру

прокурорів України, Національної школи суддів України, Вищої школи адвокатури Національної асоціації адвокатів України, Національної академії внутрішніх справ та Міністерства освіти і науки України.

Висновки та пропозиції. Динаміка розвитку кримінального процесуального законодавства України та правова реальність свідчать про посилення ролі й значення практики ЄСПЛ у кримінальному процесі України.

Отримані під час дослідження дані обумовлюють необхідність: вжиття організаційних та навчальних заходів у напрямку застосування практики ЄСПЛ під час кримінального провадження; проведення подальших, зокрема внутрішньовідомчих, досліджень і моніторингів; вжиття додаткових заходів щодо забезпечення офіційного перекладу рішень ЄСПЛ українською мовою.

За результатами дослідження пропонується розробка нових та вдосконалення існуючих електронних інструментів пошуку практики ЄСПЛ і вивчення ефективності її застосування, актуальних як для науковців, так і практиків, що сприятиме забезпеченню верховенства права та законності під час кримінального провадження.

Список літератури

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін. і доп.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 10.09.2020).
2. Про доступ до судових рішень : Закон України від 22.12.2005 р. № 3262-IV (зі змін. і доп.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15#Text> (дата звернення: 16.08.2020).
3. Брич Л. П. Застосування практики Європейського суду з прав людини як джерела права для оцінки достовірності доказів у кримінальних провадженнях в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 253–265.
4. Вербець В. В. Методика організації та проведення соціологічного дослідження : навч.-метод. посіб. Березно, 2008. 231 с.
5. Виганяйло С. М. Правова статистика : навч. посіб. Суми : Вид. дім «Ельдорадо», 2019. 145 с.
6. Кагановська Т. Є., Пахомова І. А. Застосування практики Європейського суду з прав людини. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2018. Вип. 26, С. 6–9.
7. Кимлик Р. В. Застосування рішень Європейського суду з прав людини в кримінальному процесі України. *Development of Jurisprudence Problems and Prospects*. 2017. С. 107–111.
8. Марковець О. В., Березняк Є. Ю., Лисик Б. О., Кравець Р. Б. Інформаційна модель

системи проведення соціологічних досліджень у веб-середовищі. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Інформаційні системи та мережі.* 2016. № 854. С. 274–281.

9. Правова статистика / за ред. В. В. Голіни. Харків : Право, 2008. 196 с.
10. Фулей Т. І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя : наук.-метод. посіб. для суддів. 2-ге вид. випр., допов. Київ, 2015. 208 с.
11. Яновська О. Г. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судового контролю у кримінальному провадженні. *Вісник Академії адвокатури України.* 2013. № 2 (27). С. 12–17.
12. PRECEDENT UA – 2017. Київ: КВІЦ, 2018. 412 с.
13. Єдиний державний реєстр судових рішень. 2020. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення: 01–31.07.2020).
14. Захист інтересів держави в Європейському суді. Веб-сайт Міністерства юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/cat_9329 (дата звернення: 21.09.2020).

References

1. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.04.2012 r. № 4651-VI (zi zmin. i dop.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Pro dostup do sudovykh rishen: Zakon Ukrainy vid 22.12.2005 r. №3262-IV (zi zmin. i dop.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3262-15#Text>.
3. Brych, L. (2016). Zastosuvannya praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny yak dzhherela prava dlia otsinky dostovirnosti dokaziv u kryminalnykh provadzhenniakh v Ukraini [Application of the case law of the European Court of Human Rights as a source of law to assess the reliability of evidence in criminal proceedings in Ukraine]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, 2, 253–265 (in Ukrainian).
4. Verbets, V. (2008). Metodyka orhanizatsii ta provedennia sotsiolohichnoho doslidzhennia [Methods of organizing and conducting sociological research]. Berezno (in Ukrainian).
5. Vyhaniailo, S. (2019). Pravova statystyka [Legal statistics]. Sumy: Eldorado (in Ukrainian).
6. Kahanovska, T. and Pakhomova, I. (2018). Zastosuvannya praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny [Application of the case law of the European Court of Human Rights], *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriya «Pravo»*, 26, 6–9 (in Ukrainian).
7. Kymlyk, R. (2017). Zastosuvannya rishen Yevropeiskoho sudu z prav liudyny v kryminalnomu protsesi Ukrainy [Application of decisions of the European Court of Human Rights in the criminal process of Ukraine]. *Development of Jurisprudence Problems and Prospects*, 107–111 (in Ukrainian).
8. Markovets, O., Berezniak, Ye., Lysyk, B. and Kravets, R. (2016). Informatsiina model systemy provedennia sotsiolohichnykh doslidzhen u veb-seredovishchi [Information model of the system of sociological research in the web environment]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika».* *Informatsiini systemy ta merezhi*, 854, 274–281 (in Ukrainian).
9. Pravova statystyka [Legal statistics]. (2008). V.V. Holina (Ed.). Kharkiv: Pravo (in Ukrainian).
10. Fulei, T. (2015). Zastosuvannya praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny pry zdiisnenni pravosuddia [Application of the case law of the European Court of Human Rights in the administration of justice]. Kyiv (in Ukrainian).
11. Yanovska, O. (2013). Zastosuvannya praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny pry zdiisnenni sudovoho kontroliu u kryminalnomu provadzhenni [Application of the case law of the European Court of Human Rights in the exercise of judicial control in criminal proceedings]. *Visnyk Akademii advokatury Ukrainy*, 2 (27), 12–17 (in Ukrainian).
12. PRECEDENT UA – 2017. (2018). Kyiv (in Ukrainian).

13. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. (2020). URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/> (in Ukrainian).

14. Zakhyst interesiv derzhavy v Yevropeiskomu sudi. Veb-sait Ministerstva yustytсии Ukrainy. URL: https://minjust.gov.ua/cat_9329 (in Ukrainian).

Каланча И. Г., канд. юрид. наук, прокурор Киевской местной прокуратуры № 2 г. Киева, Украина, г. Киев.

e-mail: inga.kalancha@gmail.com ; ORCID 0000-0002-5246-7337

Тенденции и динамика применения практики Европейского суда по правам человека в ходе уголовного производства: статистическое и социологическое исследование

В статье отражены результаты статистического и социологического наблюдений применения практики Европейского суда по правам человека (ЕСПЧ) в ходе уголовного производства в Украине. Описано проведенное автором статистическое наблюдение – мониторинг сведений Единого государственного реестр судебных решений (ЕГРСР) о состоянии применения национальными судами практики ЕСПЧ в ходе уголовного производства, результаты которого иллюстрируют стабильно растущую тенденцию: более чем в 20 раз с 2014 по 2020 г. Описаны результаты соответствующего мониторинга по территориальным единицам, иллюстрирующие разницу в показателях применения практики ЕСПЧ судами первой и апелляционной инстанции в ходе уголовного производства в течение I пол. 2020 г. в 5, а иногда и в 8 раз между различными областями Украины, что обуславливает необходимость проведения организационных и учебных мероприятий в данном направлении.

Указаны на перспективы применения описанной автором методологии осуществления мониторинга для контекстного поиска в массиве неструктурированных данных, которую можно применить для обработки текстов судебных решений в ЕГРСР и текстов фабул в Едином реестре досудебных расследований.

Описано проведенное автором социологическое исследование – опрос экспертной среды по применению практики ЕСПЧ во время уголовного производства, результаты которого иллюстрирует высокие показатели применения практики ЕСПЧ – 89 % опрошенных, а также общее позитивное состояние правоприменения в исследуемой сфере.

Обоснованы предложения по применению национальным судом гиперссылки на решение ЕСПЧ в базе данных ЕСПЧ «HUDOC» в случае применения практики ЕСПЧ в национальном судебном решении; создание в функционале ЕГРСР дополнительного фильтра для поиска практики ЕСПЧ; создание портала дистанционного обучения для постоянного изучения юристами практики ЕСПЧ.

Ключевые слова: уголовный процесс; Украина; практика Европейского суда по правам человека; применение; тенденции; динамика; статистическое наблюдение; опрос.

Kalancha I. H., PhD in Law, Prosecutor of the Kyiv local prosecutor's office No. 2 of Kyiv city, Ukraine, Kyiv.

e-mail: inga.kalancha@gmail.com ; ORCID 0000-0002-5246-7337

Trends and dynamics of application of the case law of the European court of human rights during the criminal proceedings: the statistical and the sociological research

In this article we have described the results of statistical and sociological observations of the application of the case law of the European Court of Human Rights (ECHR) during criminal proceedings in Ukraine. The purpose of this article is to identify trends and dynamics of application by national courts of the case law of the ECHR during criminal proceedings, to clarify the current state of law enforcement in this area.

We conducted a statistical observation – Monitoring of the information of the Unified state register of court decisions (USRCD) on the state of application of the case law of the ECHR by national courts during criminal proceedings, which illustrates a steadily growing trend: more than 20 times from 2014 (0,1 %) to 2020 (2,24 %). We analyzed the results of the monitoring of the USRCD by territorial units and established the difference in the rates of application by the courts of first and appellate instance of the case law of the European Court of Human Rights during criminal proceedings in the first half of 2020 by 5 and sometimes 8 times between different regions of Ukraine.

We conducted a sociological survey - Survey of the expert community on the application of the case law of the ECHR in criminal proceedings. We analyzed the results of the survey which indicate that 89% of the surveyed use the case law of the ECHR during criminal proceedings. We found that the average frequency of using the case law of the ECHR in criminal proceedings is 36,8 %.

We propose to introduced in the USRCD a mandatory hyperlink to the decision of the ECHR to the database of the ECHR «HUDOC» in the national court decision (supported by 67,1 % of respondents); create an additional filter in the functionality of the USRCD to search for the case law of the ECHR (supported by 87,5 % of respondents); create a distance learning portal to study the case law of the ECHR (supported by 89 % of respondents).

Keywords: criminal procedure; Ukraine; the case law of the European Court of Human Rights; application; trends; dynamics; statistical observation; poll.

Надійшла до редколегії 02.10.2020 р.

